

Schriftelijke vragen van de Statenfracties PvdA en GroenLinks

Betreft: Vervolgactie- en onderzoek naar waterstofsulfidegas (H₂S) in grondwater in Noord-Brabant

Vlierden / 's-Hertogenbosch, 21 november 2016

Geacht College,

Op 1 oktober 2015 verscheen het TNO rapport 2015 R11334 'Onderzoek naar waterstofsulfidegas (H₂S) in grondwater in Noord-Brabant. Processen, ruimtelijke verbreiding en beschrijving van potentiële blootstellingsituaties'. Het onderzoek is in uw opdracht uitgevoerd, nadat in Deurne een kind en een medewerker van het waterschap ziek waren geworden bij respectievelijk het spelen en werken op een waterspeelplaats in het Zandbos te Deurne en nadat daarover maatschappelijke onrust is ontstaan.

De GGD heeft op basis van het rapport geconcludeerd dat waterstofsulfidegas veel voorkomt in de Brabantse bodem, dat het vrijkomen van het gas in het de open lucht mogelijk is na een handeling in de ondergrond (zoals het vullen van een drenkplaats met opgepompt grondwater), dat mensen geuroverlast ervaren (rotte eieren) als gevolg van de aanwezigheid van H₂S en dat dit gepaard kan gaan met klachten van misselijkheid, tranende ogen en/of geprikkelde luchtwegen. Maar het rapport sluit uit dat mensen na blootstelling in de open lucht blijvende gezondheidsschade kunnen ondervinden.

In najaar 2015 zijn zowel in themabijeenkomsten als Statenvergaderingen door ondergetekenden regelmatig vragen gesteld. In het bijzonder vanwege de tegenstrijdig lijkende berichtgevingen van enerzijds TNO en anderzijds de provincie.

Donderdag 17 november 2016 vond in Deurne een bijeenkomst plaats over het thema waar zowel de TNO-onderzoeker, de heer H.P. Broers, als de milieuarzt, de heer H. Jans, hun bevindingen presenteerden. Daarbij was opnieuw opvallend dat de beide onderzoekers een verschillende interpretatie geven aan de uitkomsten van het rapport. Voor leken zoals wij en de vele toehoorders onrustwekkend. Het betreft immers onze gezondheid.

Ter sprake kwam ook de voorlichting aan burgers, in het bijzonder omdat bleek dat het waterschap Aa en Maas de risico's wel deelt met agrariërs, maar dat burgers door geen enkele instantie volledig en actief lijken te worden geïnformeerd.

Het rapport TNO sluit af met twee aan te bevelen **vervolgonderzoeken**:

1. "In het onderzoek hebben we kunnen vaststellen dat er **ook in andere watertypen substantiële concentraties H₂S** in het water kunnen voorkomen. Een voorbeeld daarvan is het kalkrijke water van de locatie te Neerkant, waar hoge sulfideconcentraties samen gaan met sulfaat- en ijzerloos water met neutrale pH. Aanbevolen wordt om na te gaan of het hier om een uitzondering gaat, of dat eventueel vervolgonderzoek zich ook zou moeten richten op een watertype zoals dat bij Neerkant voorkomt."
2. "Binnen het bestek van de huidige studie en met de beschikbare expertise was geen ruimte om **verspreidingsberekeningen** te doen voor alle blootstellingssituaties, vooral niet **voor berekening en sproeien van tuinen**. Om de concentraties in de directe omgeving van het sproeiwater en de concentraties op grotere afstand op maaiveld in te schatten, zijn modelberekeningen met een verspreidingsmodel noodzakelijk. Die expertise is op verschillende plaatsen aanwezig, onder andere bij TNO, maar dit type werk paste niet binnen de huidige opdracht."

PvdA Brabant en GroenLinks hebben aan u de volgende vragen:

1. Bent u bereid op korte termijn met TNO en GGD Brabant het gesprek aan te gaan om tot een eensluidende conclusie (proberen) te komen, en daarmee de ontstane onrust onder de bevolking (proberen) weg te nemen? Zo nee, waarom niet?
2. Bent u bereid op korte termijn opnieuw aandacht te geven aan de uitkomsten van het onderzoek en om gemeenten op de zandgronden dringend te verzoeken hun bewoners actiever te informeren, zoals het waterschap dit al aan agrariërs doet? Zo nee, waarom niet?
3. Tot nog toe gaf u geen gehoor aan de aanbeveling tot vervolgonderzoeken. Bent u bereid TNO daartoe opdracht te geven op korte termijn? Zo nee, waarom niet?
4. Een vraag die wij en ook de onderzoekers TNO en GGD stellen, is de relatie van waterstofsulfidegas in grondwater en de wijze waarop diverse gebieden in Brabant aan de intensieve veehouderij invulling geven. Er vindt al eeuwenlang een bepaald proces in de grond plaats. De vraag is of de intensieve veehouderij de aanwezigheid van sulfiden in grondwater zodanig laat toenemen, dat het zou kunnen leiden tot grotere dan de nu erkende gezondheidsrisico's voor ons en/of de toekomstige generatie. Daarbij denken we vooral aan het verder zakken van het 'mestpakket' dat via injecteren van mest en via uitrijden (met een zwaartepunt in de jaren '70 en '80 van de vorige eeuw) in de grond terecht is gekomen. Weten we voldoende over de risico's dat dit 'mestpakket' gaat doorwerken in ons grondwater, bijvoorbeeld door vaker en meer vorming van waterstofsulfide?
Bent u bereid nader onderzoek te laten doen op deze vraag? Zo nee, waarom niet?

Partij van de Arbeid

GroenLinks

Antoinette Knoet-Michels

Hagar Roijackers